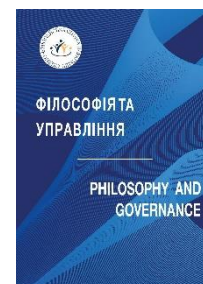

e-ISSN 3041-248X

Філософія та управління

<https://www.eu-scientists.com/index.php/fag>

Виклики державному управлінню в умовах внутрішньої міграції в Україні

Тетяна В. Колесник ^{1*} • Володимир А. Багнета ²

¹ Вінницький національний аграрний університет (Україна). Завідувач кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, к. е. н., доцент

² Вінницький національний аграрний університет (Україна). Аспірант кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії.

* Автор-кореспондент, e-mail: sergej.kolesnik@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

отримана:

28 серпня 2024 р.

переглянута:

1 жовтня 2024 р.

прийнята:

6 жовтня 2024 р.

опублікована

онлайн:

25 жовтня 2024 р.

Авторське право

© 2024 автора

Цей твір

ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства — Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

DOI: [10.70651/3041-248X/2024.2.02](https://doi.org/10.70651/3041-248X/2024.2.02)

У статті розглянуто виклики державному управлінню в умовах внутрішньої міграції в Україні, що обумовлено масштабними переміщеннями населення, що виникли внаслідок російсько-української війни, а також необхідністю забезпечення стабільності державних інститутів в умовах соціальних, економічних і демографічних змін. Метою статті є визначення основних викликів, з якими стикається державне управління в умовах внутрішньої міграції, та запропонувати шляхи їх подолання. Для досягнення мети дослідження використовується комплексний підхід, що об'єднує як кількісні, так і якісні методи дослідження. Визначено причини внутрішньої міграції та основні фактори, що призвели до внутрішніх переміщень: збройний конфлікт, економічні труднощі, соціальні та екологічні проблеми. Проаналізовано основні виклики державному управлінню в умовах внутрішньої міграції: це організаційні виклики, проблеми координації дій між різними рівнями влади, нестача ресурсів для ефективного управління міграційними процесами та соціально-економічні виклики. Доведено відсутність адекватної інфраструктури для забезпечення житлом, працевлаштуванням та соціальними послугами для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), дефіцит фінансування програм підтримки, проблеми інтеграції ВПО в нові громади та взаємодія з місцевим населенням. Проаналізовано державну політику у сфері внутрішньої міграції, оглянуто діючі програми та стратегії, визначені існуючі державні ініціативи та їхня ефективність, виокремлені проблеми реалізації державних програм, описано бар'єри, які перешкоджають реалізації ефективної політики щодо ВПО (недофінансування, брак координації). Визначено шляхи подолання викликів для покращення координації та управління, створення єдиної системи управління міграційними процесами, залучення місцевих громад до вирішення проблем ВПО, збільшення фінансування та ресурсів, розширення державних програм з підтримки ВПО, залучення міжнародної допомоги для вирішення проблем внутрішньої міграції, юридичні реформи. Рекомендується внести пропозиції щодо вдосконалення управління міграційними процесами та надано рекомендації для подолання вказаних викликів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

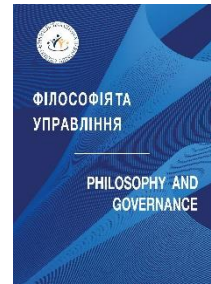
внутрішньо переміщені особи, внутрішня міграція, інтеграція, адаптація, воєнний стан, соціальна адаптація, стратегії адаптації, вимушена міграція, ринок праці, російсько-українська війна.

e-ISSN 3041-248X

Philosophy and Governance

<https://www.eu-scientists.com/index.php/fag>

Challenges to public administration in the context of internal migration in Ukraine

Tetiana Kolesnyk ^{1*} • Volodymyr Bahneta ²

¹ Vinnytsia National Agrarian University (Ukraine). Head of the Department of Administrative Management and Alternative Energy Sources, PhD in Economics, Associate Professor.

² Vinnytsia National Agrarian University (Ukraine). Postgraduate student at the Department of Administrative Management and Alternative Energy Sources.

* **Corresponding Author**, e-mail: sergej.kolesnik@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

Received:

28 August 2024

Revised:

1 October 2024

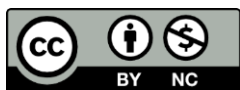
Accepted:

6 October 2024

Published online:

25 October 2024

Copyright © 2024
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution—NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

DOI: [10.70651/
3041-248X/2024.2.02](https://doi.org/10.70651/3041-248X/2024.2.02)

The article addresses the challenges faced by public administration in managing internal migration in Ukraine, driven by large-scale population movements due to the Russian-Ukrainian war, and the necessity of maintaining the stability of state institutions amidst social, economic, and demographic shifts. The purpose of the article is to identify the primary challenges confronting public administration in the context of internal migration and propose strategies to address them. To achieve this, the study employs an integrated approach, combining both quantitative and qualitative research methods. The article identifies the causes of internal migration and the key factors contributing to internal displacement: armed conflict, economic hardships, and social and environmental issues. It analyzes the main challenges to public administration in this context, including organizational difficulties, coordination problems between different levels of government, a lack of resources for effectively managing migration processes, and socio-economic challenges. It is demonstrated that there is insufficient infrastructure to provide housing, employment, and social services for internally displaced persons (IDPs), along with inadequate funding for support programs, and difficulties in integrating IDPs into new communities and fostering interaction with the local population. The article reviews state policy on internal migration, evaluates existing programs and strategies, assesses the effectiveness of current state initiatives, and highlights the barriers to implementing effective IDP policies, such as underfunding and lack of coordination. The author proposes solutions to enhance coordination and management, develop a unified migration management system, engage local communities in addressing IDP issues, increase funding and resources, expand state support programs, attract international assistance to tackle internal migration challenges, and implement legal reforms. Recommendations for improving migration management are also provided to overcome these challenges.

KEYWORDS

internally displaced persons, internal migration, integration, adaptation, martial law, social adaptation, adaptation strategies, forced migration, labor market, Russian-Ukrainian war.

1. Вступ

Внутрішня міграція є однією з найважливіших соціально-економічних проблем, з якими стикається сучасна Україна. Війна на сході країни, що розпочалася в 2014 році, анексія Криму та повномасштабне вторгнення Росії в 2022 році спричинили масові переміщення населення як всередині країни, так і за її межі. За даними ООН, мільйони людей стали внутрішньо переміщеними особами (ВПО), що поставило перед державними інституціями нові виклики, пов'язані з соціальною, економічною та гуманітарною політикою. Виклики внутрішньої міграції потребують розробки комплексних стратегій, які враховують різноманітні аспекти цього явища – від правової підтримки переселенців до впровадження довгострокових політик з інтеграції та розвитку. Важливим є і співпраця між центральними та місцевими органами влади, громадськими організаціями та міжнародними партнерами для ефективного реагування на наслідки міграції.

2. Огляд літературних джерел

Серед численних досліджень, присвячених проблемам внутрішньо переміщених осіб (ВПО), є такі, що охоплюють різні аспекти їхньої соціальної інтеграції, включаючи державне регулювання, соціально-психологічну адаптацію, аналітичні огляди та вплив на ринок праці. Ці наукові праці збагачують розуміння проблематики внутрішньої міграції та можуть слугувати основою для подальших досліджень у цій сфері.

Зокрема, заслуговують на увагу дослідження О. Капінуса [1], який аналізує державне регулювання процесів внутрішньої міграції та висвітлює ключові поняття й категорії, пов'язані з цим явищем. Соціально-психологічній адаптації ВПО в умовах війни приділено увагу в роботах В. А. Бабенко [2] та О. Федоренко [3]. Аналітичний огляд складнощів, пов'язаних з внутрішньою міграцією, пропонує М. М. Біленська [4], а І. Б. Швець та О. М. Следь [5] досліджують її вплив на ринок праці, розглядаючи як позитивні, так і негативні наслідки.

Значущість старостинських округів у процесі адаптації ВПО розглядають у своєму дослідженні І. В. Пиголенко та Ю. А. Пиголенко [6], підкреслюючи їхню роль у інтеграції переселенців у місцеві громади. Тихончук Л. і Боровик М. [7] аналізують чинні механізми публічного управління, які сприяють інтеграції ВПО, зокрема в умовах війни. Роль волонтерства в соціальній інтеграції переселенців, особливо під час російської агресії, досліджують І. Кирилюк та Л. Чвертко [8].

Шапошникова, І. В., та Пристай, І. Р. висвітлюють тему ключових стратегій та викликів, які асоційовані з процесом адаптації ВПО у нових соціально-економічних умовах розвитку територіальних громад. Дослідження підкреслює важливість розробки інклюзивних політик та програм, комплексних стратегій інтеграції, які враховують специфічні потреби ВПО та сприяють їх соціальній та економічній інтеграції у приймаючі громади, включають поліпшення законодавчої бази, розширення доступу до основних послуг [9].

3. Постановка завдання

Мета статті полягає в аналізі різноманітних підходів до інтеграції ВПО, ідентифікації основних перешкод та розробці рекомендацій для покращення політик та практик на місцевому та національному рівнях.

4. Методи та матеріали

У науковій статті використовуються такі наукові методи та підходи: метод системного аналізу, що допомагає визначити взаємозв'язки між демографічними змінами, соціальною політикою та економічними викликами, соціологічний метод – дозволяє краще зрозуміти соціальні настрої та проблеми мігрантів, а також їхній вплив на політику, статистичний аналіз – що визначає основні тенденції міграції, кількість переміщених осіб, їхній соціальний статус і потреби та економічний аналіз для оцінки впливу внутрішньої міграції на економіку країни. Ці наукові методи допомагають детально дослідити виклики, з якими стикається державне управління в умовах внутрішньої міграції, та визначити шляхи їх подолання.

5. Результати та обговорення

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України стала причиною однієї з найстрімкіших криз вимушеного переміщення населення та гуманітарних криз в сучасній історії не лише нашої держави, а і Європи в цілому. Після початку військового наступу 24 лютого 2022 року станом на 01.09.2024, за даними UN Refugees, Global Focus, 5,1 мільйона людей стали внутрішньо переміщеними особами в Україні, водночас 17,7 млн осіб терміново потребують гуманітарної допомоги та захисту [10].

Аналітичний центр Cedos здійснює моніторинг внутрішнього та зовнішнього переміщення населення через війну. Першою розпочала реєстрацію внутрішньо переміщених осіб (ВПО) Івано-Франківська громада – 3 березня 2022 року. На той час національне законодавство ще не було адаптоване до реалій війни, тому видані посвідчення ВПО мали тимчасовий характер і були дійсні лише в межах конкретної громади або області. Створену систему реєстрації органи місцевої влади використовували для обліку гуманітарної допомоги, яку надавали ВПО [11].

Зміни у Порядок оформлення та видачі довідок про взяття на облік ВПО були внесені 13 березня постановою № 269. Тепер особи, що перемістилися з районів активних бойових дій, офіційно визнавалися ВПО. Проте деякі громади, зокрема Рівненська, на той момент не мали доступу до реєстрів і не могли одразу видавати довідки.

21 березня уряд анонсував програму підтримки ВПО, яка передбачала соціальну допомогу, компенсацію роботодавцям за працевлаштування та відшкодування комунальних витрат тим, хто надавав прихисток переселенцям. Зокрема, передбачалося виплачувати 2 тисячі гривень на місяць кожному переселенцю, а 3 тисячі – дітям та людям з інвалідністю. Проте переселенцям, які вже реєструвалися на початку війни, потрібно було пройти повторну реєстрацію для внесення їх до Єдиної бази даних ВПО та отримання державної допомоги. Це стало викликом для громад і вимагало додаткових роз'яснень щодо важливості цієї процедури.

Внутрішня міграція в Україні за останнє десятиліття зазнала суттєвих змін, значною мірою через військові дії на сході України та анексію Криму (рис. 1). Ці події спровокували масштабні переміщення населення, що вплинули на соціальну, економічну та демографічну структуру країни.

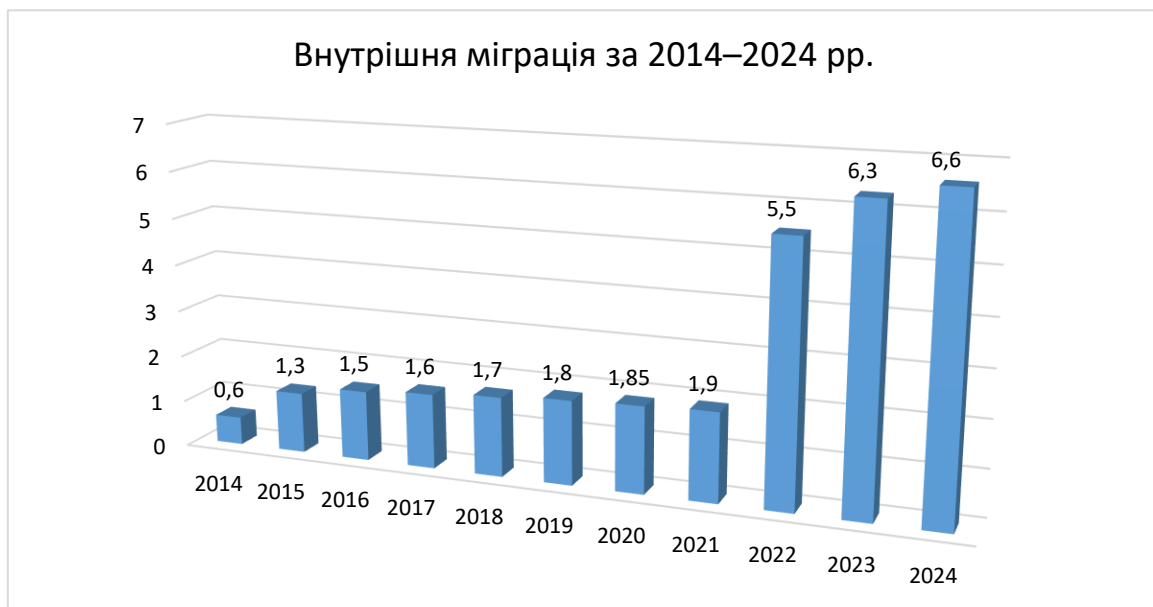

Рис. 1. Статистика внутрішньої міграції в Україні за період 2014–2024 рр., млн осіб

Джерело: сформовано авторами за [12].

Основними тенденціями внутрішньої міграції є:

1. Масштабна хвиля внутрішньо переміщених осіб (ВПО): війна на сході України, яка почалася у 2014 році, а також анексія Криму Росією, призвели до переміщення мільйонів людей. За даними Міністерства соціальної політики України, на 2024 рік зареєстровано понад 5,1 мільйона внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Це одна з найбільших внутрішніх міграційних хвиль в Європі за останні десятиліття. Найбільше населення покинуло регіони Донецької та

Луганської областей, а також Автономної Республіки Крим. Основними напрямками міграції стали великі міста та центральні та західні регіони України.

2. Регіональна диспропорція: найбільша кількість ВПО осіла в таких областях, як Київська, Харківська, Дніпропетровська, Львівська та Запорізька. Це призвело до збільшення навантаження на інфраструктуру цих регіонів, включаючи житлові, соціальні та освітні установи. Західні та центральні області країни також прийняли значну кількість переселенців, що призвело до зростання населення в цих регіонах та зміни їх демографічної картини.

3. Соціально-економічні наслідки: внутрішня міграція в Україні має значні економічні наслідки як для регіонів, що втратили населення, так і для тих, що прийняли переселенців. З одного боку, це призвело до зниження економічної активності на окупованих територіях і в прифронтових зонах. З іншого боку, у приймаючих регіонах збільшилася потреба у працевлаштуванні та забезпеченні житлом. Переміщені особи зіштовхуються із труднощами при працевлаштуванні, відсутністю житла та доступом до медичних і освітніх послуг.

4. Тривала міграція та адаптація: більшість ВПО не змогли повернутися до своїх домівок через тривалий конфлікт і окупацію територій. У результаті вони вимушені інтегруватися в нових громадах. Це породжує виклики в питаннях соціальної інтеграції, освіти для дітей переселенців, а також працевлаштування для дорослого населення.

Після початку російського вторгнення на Донбас та анексії Криму близько 1,7 мільйона людей стали внутрішньо переміщеними. За ці роки було відзначено перші великі хвилі міграції на захід та північ України. Російське повномасштабне вторгнення в лютому 2022 року викликало нову, ще більш масштабну хвилю внутрішньої міграції. За перші місяці війни мільйони українців були змушені евакуюватися з прифронтових територій і великих міст, особливо зі сходу, півдня та півночі. Зростання кількості ВПО до 6,6 мільйона людей, що вказує на тривалість конфлікту та невизначеність щодо повернення до окупованих або зруйнованих територій [13].

Внутрішня міграція в Україні створила серйозні виклики для державного управління, оскільки потребує не лише соціальної допомоги та підтримки переселенців, але й розробки довгострокових стратегій для їхньої інтеграції та стабілізації економічної ситуації в регіонах, що приймають ВПО. Основні фактори, що призвели до внутрішніх переміщень: збройний конфлікт, економічні труднощі, соціальні та екологічні проблеми [14].

Основними викликами для державного управління в умовах внутрішньої міграції є: брак чітких стратегій та ресурсів для ефективного управління міграційними потоками, що призводить до проблем з інфраструктурою, житлом, освітою та медичним обслуговуванням в регіонах, де спостерігається приплив населення. Збільшення міграції може призвести до конфліктів між місцевими мешканцями та мігрантами, особливо якщо бракує ресурсів та можливостей для інтеграції. Мігранти часто стикаються з труднощами в отриманні доступу до соціальних послуг та допомоги, що може призвести до бідності та соціальної виключеності. Вимушена міграція впливає на демографічну ситуацію, зокрема на зменшення кількості працездатного населення в деяких регіонах.

Автором визначено категорії викликів, які постають перед державним управлінням у контексті внутрішньої міграції (рис. 2.).

Рис. 2. Категорії викликів державному управлінню в умовах внутрішньої міграції
Джерело: створено авторами.

Розглянемо більш детально кожну групу викликів, наведених на рис. 2.

1. Організаційні виклики державному управлінню в умовах внутрішньої міграції. В умовах внутрішньої міграції виникає необхідність скоординованих зусиль між центральними, регіональними та місцевими органами влади. Відсутність чіткої комунікації та узгоджених стратегій може призвести до дублювання зусиль, неефективного використання ресурсів та непослідовних рішень. Це ускладнює реагування на міграційні виклики, такі як забезпечення соціальних послуг, інтеграція внутрішньо переміщених осіб та управління їх потребами. Державні органи часто стикаються з дефіцитом фінансових, кадрових та інфраструктурних ресурсів, необхідних для належного управління міграційними процесами. Це може обмежувати можливості реалізації програм підтримки для внутрішньо переміщених осіб, сприяти затримкам у наданні соціальних послуг і, зрештою, погіршувати умови життя мігрантів. Нестача ресурсів також може заважати належному моніторингу і аналізу міграційних тенденцій, що ускладнює планування і розробку ефективних політик.

2. Одним із головних соціально-економічних викликів є відсутність адекватної інфраструктури для забезпечення житлом, працевлаштуванням та соціальними послугами для внутрішньо переміщених осіб (ВПО). В умовах значного напливу ВПО країна стикається з проблемою недостатньої інфраструктури. Це призводить до перевантаження існуючих соціальних служб, що не можуть належно задовольнити потреби новоприбулих. Відсутність ефективних програм працевлаштування також ускладнює інтеграцію ВПО в місцеві громади, створюючи ризики соціальної напруги. Незважаючи на визнання важливості підтримки внутрішньо переміщених осіб, наявні фінансові ресурси часто виявляються недостатніми для реалізації масштабних і ефективних програм. Брак фінансування призводить до обмеженого доступу до житла, медичних послуг, освіти та психологічної підтримки для ВПО. Це підвищує вразливість цих груп і заважає їхній соціально-економічній інтеграції, що, в свою чергу, впливає на загальну стабільність та розвиток регіонів.

3. Юридичні виклики присутні як при реєстрації та наданні соціальних виплат. Бюрократичні перепони, складність документального оформлення та нестача інформації можуть призводити до затримок у наданні необхідної фінансової допомоги. Ці проблеми не тільки створюють фінансові труднощі для переселенців, але й підривають їхню довіру до державних інститутів, що може ускладнити процес інтеграції. По-друге, недосконалість законодавства щодо прав ВПО, що часто призводить до невизначеності в питаннях правового статусу, соціальних гарантій та доступу до ресурсів. Відсутність чітких норм і механізмів захисту прав ВПО може призводити до зловживань, дискримінації та обмеження доступу до базових соціальних послуг. Це створює додаткові труднощі для переселенців у відстоюванні своїх прав і покладає на них додаткові зусилля для отримання підтримки з боку держави.

4. Внутрішньо переміщені особи часто стикаються з труднощами в інтеграції в нові громади. Відсутність соціальних зв'язків, культурні та мовні бар'єри, а також різні економічні умови можуть ускладнити їхнє соціальне включення. Тим самим створюється бар'єр для налагодження нових контактів, що ускладнює процес адаптації і підвищує рівень ізоляції. Зростаюча конкуренція за ресурси, такі як робочі місця, житло та соціальні послуги, може призводити до соціальної напруги між ВПО та місцевим населенням. Негативні стереотипи і дискримінація можуть викликати відчуження і конфлікти, що загрожує стабільності соціального середовища. Відчуження може призводити до зростання соціальної напруги, що ускладнює процеси примирення і співпраці між різними групами населення. Це, у свою чергу, може заважати створенню згуртованого та стабільного суспільства, необхідного для ефективного розвитку регіонів.

В умовах внутрішньої міграції Україна стикається з комплексом викликів, що вимагають термінового реагування. Організаційні виклики проявляються в недостатній координації дій між різними рівнями влади та дефіциті ресурсів, що ускладнює ефективне управління міграційними процесами. Соціально-економічні виклики включають відсутність адекватної інфраструктури для забезпечення житлом, працевлаштуванням та соціальними послугами для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а також брак фінансування програм їх підтримки, що підвищує вразливість цих груп. Юридичні виклики полягають у бюрократичних перепонах та недосконалості законодавства, що обмежує права ВПО і створює додаткові труднощі в їх інтеграції. Соціальна інтеграція ВПО у нові громади ускладнюється культурними бар'єрами та соціальною напругою, що виникає через конкуренцію за ресурси та негативні стереотипи. Задля

подолання цих викликів необхідні скоординовані зусилля держави, суспільства та міжнародних організацій для створення умов, що сприятимуть стабільному розвитку та інтеграції всіх верств населення [15].

Державна політика у сфері внутрішньої міграції в Україні охоплює різноманітні програми та стратегії, які спрямовані на регулювання та управління міграційними процесами.

Потреба вирішення проблем ВПО на початку виникнення самого феномену вимушених переселенців в Україні була закріплена у двох ключових документах з вироблення державної політики: – в Угоді про коаліцію депутатських фракцій “Європейська Україна” (2014 р.), яку підписали п’ять фракцій українського парламенту (“Блок Петра Порошенка”, “Народний фронт”, “Самопоміч”, “Батьківщина”, “Радикальна партія”) зазначено: «законодавче закріплення статусу вимушених переселенців..., що гарантує переселенцям всю повноту громадянських прав у місцях тимчасового проживання та передбачає соціальні гарантії, що враховують особливості статусу цієї категорії громадян» [16, с. 10]; 182 – в Програмі діяльності Кабінету Міністрів України В. Гройсмана від 11.12.2014 р. визначено необхідність «соціального захисту, працевлаштування та реінтеграція внутрішньо переміщених осіб», а також «залучення для тимчасово переміщених осіб, українських громадян на Донбасі та в Криму, зокрема кримських татар, допомоги від ООН, країн – членів “Групи семи” та ЄС» [17].

У монографічній праці “Механізм забезпечення прав ВПО: національний та міжнародний аспекти” за редакцією колективу авторів (О. Я. Рогача, М. В. Савчина, М. В. Менджул) вказується, що «на практиці на початковому етапі формування нормативно-правової бази можна було спостерігати такі проблеми у забезпеченні прав ВПО: недосконала процедура взяття на облік ВПО; ненадання житлового приміщення; відмова у працевлаштуванні; відмова банківських установ у наданні банківських послуг; виникнення проблем і перешкод в отриманні пенсій та соціальних виплат; перешкоди у комерційній та господарській діяльності» [18, с. 63].

Державна політика у сфері внутрішньої міграції спрямована на забезпечення основних прав і потреб ВПО через низку програм, які регулюються законом «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Автором виокремлено основні аспекти політики:

- фінансова підтримка. Однією з ключових програм є адресна допомога для покриття витрат на житло та базові потреби ВПО. Ця допомога є тимчасовою і залежить від кількості членів сім’ї та інших соціальних факторів.

- програми житлового забезпечення. ВПО можуть брати участь у програмах забезпечення тимчасовим житлом або отримувати субсидії на оренду житла. Проте реальне забезпечення житлом є значно нижчим за потреби.

- соціальні послуги та інтеграція. Держава надає доступ до медичних, освітніх та соціальних послуг. Для соціальної інтеграції передбачені програми працевлаштування та перепідготовки для дорослих, а також підтримка дітей ВПО в школах та дитячих садках.

- міжнародне співробітництво. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR) та Міжнародна організація з міграції (ІОМ), що забезпечують фінансову та технічну підтримку.

Незважаючи на існування вищезгаданих програм, ефективність їх реалізації залишається під загрозою через ряд системних проблем. Державний бюджет не завжди здатний повністю профінансувати всі необхідні заходи, особливо в умовах значної кількості ВПО. Це призводить до недостатньої допомоги в забезпеченні житлом, охороною здоров’я та соціальними послугами. У 2023 році, наприклад, тільки 30% потреб ВПО у житлових субсидіях було покрито державним бюджетом. Відсутність належної координації між центральною та місцевою владою ускладнює реалізацію програм. Часто місцеві органи влади не отримують чітких інструкцій або належної підтримки для реалізації національних програм. Це призводить до різниць у якості надання послуг у різних регіонах країни. Процес реєстрації ВПО для отримання соціальних виплат є тривалим та складним. Відсутність чіткої інструкції та недостатня інформованість громадян про їхні права затримує надання допомоги. Бюрократичні затримки особливо відчужаються у доступі до медичних послуг, де процес затвердження документів може займати місяці. Дефіцит тимчасового житла для переселенців залишається критичним. Програми з будівництва чи надання житла не відповідають масштабам проблеми, і більшість ВПО змушені орендувати житло самостійно, що створює додаткові фінансові навантаження. Процес соціальної інтеграції ВПО у нові громади стикається з серйозними труднощами. Культурні бар’єри, відсутність соціальних зв’язків та соціальна напруга через конкуренцію за ресурси створюють перешкоди

для успішної інтеграції. Місцеві громади часто не мають відповідних програм для адаптації переселенців, що лише посилює їхню ізоляцію.

Для покращення реалізації політики щодо ВПО необхідні комплексні реформи на рівні держави та місцевих органів влади. По-перше, потрібно збільшити фінансування програм, що стосуються внутрішньої міграції, залучаючи як державні, так і міжнародні кошти. По-друге, координація між різними рівнями влади має бути посилена через створення єдиного центру управління внутрішньою міграцією, що дозволить оперативніше реагувати на зміни та забезпечити рівномірний розподіл ресурсів.

Крім того, спрощення процедур реєстрації та надання соціальних виплат може суттєво знизити бюрократичне навантаження на ВПО та забезпечити швидкий доступ до необхідних послуг. Створення додаткових житлових фондів, зокрема через залучення приватного сектору, також може вирішити проблему забезпечення житлом.

Для ефективної інтеграції ВПО в нові громади необхідно розробити місцеві програми соціальної адаптації, що сприятимуть зменшенню соціальної напруги та покращенню співпраці між переселенцями та місцевими жителями.

Проаналізуємо основні шляхи подолання викликів внутрішньої міграції. Створення єдиної системи управління міграційними процесами – є одним з базовим пунктом вирішення проблеми. Нестача координації між центральними, регіональними та місцевими органами влади є одним із головних бар'єрів для ефективної реалізації політики щодо ВПО. Створення єдиного центру управління міграційними процесами дозволить більш ефективно координувати дії різних рівнів влади, мінімізувати дублювання функцій та забезпечити оперативне реагування на виклики.

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у нові громади є важливим компонентом успішної міграційної політики. Місцеві органи влади мають отримати необхідні ресурси та підтримку для реалізації програм адаптації ВПО, зокрема через створення місцевих ініціатив, що сприяють соціальній інтеграції та розв'язанню соціальної напруги між переселенцями та місцевим населенням. Це також передбачає активну участь громадських організацій та громадян у підтримці ВПО.

Щодо існуючих програм підтримки ВПО, необхідно визнати потребу розширення як у фінансовому, так і в інституційному плані. Збільшення фінансування дозволить покращити доступ до житла, медичних послуг, освіти та працевлаштування для ВПО. Пріоритетом повинно стати забезпечення житлом, зокрема через стимулювання будівництва соціального житла та надання довгострокових кредитів для оренди або купівлі житла. Міжнародні організації, такі як ООН, Європейський Союз, Міжнародна організація з міграції (ІОМ), вже відіграють важливу роль у підтримці внутрішньо переміщених осіб в Україні. Однак для забезпечення стійких рішень необхідно активніше залучати міжнародне фінансування для реалізації довгострокових програм. Зокрема, це може бути спрямоване на будівництво житла, програми перепідготовки кадрів та створення нових робочих місць для ВПО.

Недосконалість законодавства є серйозною перешкодою для ефективної підтримки ВПО. Зміни до законодавства мають спрямовуватися на спрощення процедур реєстрації, забезпечення соціальних виплат та чітке визначення правового статусу ВПО. Законодавчі реформи повинні також враховувати специфічні потреби різних груп ВПО, такі як жінки, діти, люди з інвалідністю, та забезпечувати їм особливий захист. Соціальна інтеграція є ключовим фактором успішної адаптації ВПО у нових громадах. Для цього необхідно розробити спеціалізовані соціальні програми, що враховують культурні, освітні та економічні потреби ВПО. Програми мають зосереджуватися на створенні можливостей для працевлаштування, соціальної підтримки та взаємодії з місцевим населенням. Для мінімізації соціальної напруги та уникнення конфліктів між ВПО та місцевими громадами необхідні заходи, що сприяють соціальному діалогу. Це можуть бути спільні заходи, форуми, освітні програми, що сприяють підвищенню толерантності та взаєморозуміння між різними групами населення.

6. Висновки

Державна політика у сфері внутрішньої міграції в Україні стикається з низкою викликів, зокрема недофінансуванням, браком координації між органами влади, бюрократичними перепонами та обмеженістю ресурсів. Проте існуючі державні та міжнародні програми є важливим кроком у напрямку вирішення проблем ВПО. Для підвищення ефективності цих

програм необхідні комплексні реформи та залучення додаткових ресурсів. Подолання викликів внутрішньої міграції вимагає системного підходу, який включає координацію між різними рівнями влади, підвищення фінансової підтримки, проведення юридичних реформ та впровадження інтеграційних програм. Успішна реалізація цих заходів сприятиме не лише вирішенню проблем ВПО, але й зміцненню соціальної стабільності та розвитку регіонів України.

Отже, для вдосконалення управління міграційними процесами необхідно створити єдину систему координації дій між центральними та місцевими органами влади, що забезпечить ефективне реагування на потреби ВПО. Рекомендовано збільшити фінансування державних програм підтримки, залучити міжнародну допомогу, а також спростити юридичні процедури реєстрації та надання соціальних виплат. Важливим є розробка інтеграційних програм для соціальної адаптації ВПО, зокрема через співпрацю з місцевими громадами та запровадження освітніх і професійних ініціатив для зміцнення соціальної згуртованості.

References

1. Kapinus, O. (2017). Derzhavne rehulivannia vnutrishnoi vymushenoї mihratsii: poniatiino-katehorialnyi aparat [State regulation of internal forced migration: a conceptual-categorical apparatus]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia – Public Administration and Local Government*, 3(34), 17–25. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2017_3_5 (in Ukrainian)
2. Babenko, V. A. (2017). *Vnutrishno peremishcheni osoby v Ukraini: problemy ta perspektivy intehtatsii* [Internally displaced persons in Ukraine: Problems and prospects of integration]. Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen im. M. V. Ptukhy NAN Ukrainy (in Ukrainian)
3. Fedorenko, O. (2018). Teoretychna model sotsialnoi intehtatsii vnutrishno peremishchenykh osib u hromadu [The results of empirical research of societal activities of elderly people]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Sotsialna robota – Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Social work*, 1, 17–21. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkhucozrob_2018_1_6 (in Ukrainian)
4. Bilenska, M. M. (2020). Analitichnyi ohliad doslidzhennia vnutrishnoi vymushenoї mihratsii [Analytical review of internal forced migration research]. *Scientific results and achievements: 2020: the collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» on the materials of the international scientific-practical conference* (B. 1), (December 25, 2020, Munich, Germany). Europäische Wissenschaftsplattform (pp. 24–26). <https://doi.org/10.36074/25.12.2020.v1.07> (in Ukrainian)
5. Shvets, I. B., & Sled, O. M. (2018). Otsinka vnutrishnoi vymushenoї mihratsii v Ukraini ta yii vplyv na rynek pratsi [Evaluating the internal forced migration in Ukraine and its influence on the labor market]. *Biznesinform – Business information*, (11), 272–278. <http://surl.li/rqjksd> (in Ukrainian)
6. Pyholenko, I. V., & Pyholenko, Yu. A. (2023). Rol starostynskykh okruhiv v adaptatsii vnutrishno peremishchenykh osib v terytorialnykh hromadakh [The role of starostyn districts in the adaptation of internally displaced persons in the territorial communities]. *Habitus*, (46), 36–41. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.46.4> (in Ukrainian)
7. Tykhonchuk, L., & Borovyk, M. (2023). Publichne upravlinnia intehtatsiinymy protsesamy vnutrishno peremishchenykh osib u pryimaiuchi hromady [Public management of integration processes of internally displaced persons in host communities]. *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky – Mechanism of regulation of the economy*, 3(101), 50–54. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.101.07> (in Ukrainian)
8. Kyryliuk, I., & Chvertko, L. (2023). Volonterskyi turyzm yak instrument sotsialnoi intehtatsii vymusheno peremishchenykh osib pid chas rosiiskoho voiennoho vtorhnennia [Volunteer tourism as a tool for social integration of forcibly displaced persons during the russian military invasion]. *Ekonomichni horyzonty – Economies' Horizons*, 1(23), 80–91. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(23\).2023.273362](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(23).2023.273362) (in Ukrainian)
9. Shaposhnykova, I. V., & Prystai, I. R. (2024). Strategies and challenges of integrating internally displaced persons into territorial communities under martial law. *Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Management, and Administration*, (11). <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04> (in Ukrainian)
10. USA for UNHCR. (2024). Ukraine emergency. USA for UNHCR. <https://www.unrefugees.org/emergencies/ukraine>
11. Filipchuk, L., Lomonosova, N., Sirbu, O., & Kabanets, Y. (2022). Forced migration and war in Ukraine (February 24 - March 24, 2022). CEDOS. <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/vymushena-migracziya-ta-vijna-v-ukrai%CC%88ni.docx-1.pdf> (in Ukrainian)
12. State Statistics Service of Ukraine. (2024). Demohrafichna ta sotsialna statystyka [Demographic and social statistics]. [ukrstat.gov.ua. https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm](https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm) (in Ukrainian)

13. Ministry of Social Policy of Ukraine. (2024). Official data on the number of internally displaced persons. <https://www.msp.gov.ua>
14. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). (n.d.). Humanitarian situation in Ukraine: Internally displaced persons. Official report. <https://www.unocha.org>
15. Hromadske. (2024). Statistics on internally displaced persons in Ukraine: Overview of the situation. <https://hromadske.ua> (in Ukrainian)
16. Coalition Agreement of the Parliamentary Factions "European Ukraine" No. n0001001-15 (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/33/f439014n8.pdf> (in Ukrainian)
17. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the program of activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine" No. 26-VIII (2014, December 11). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/26-19#Text> (in Ukrainian)
18. Rogach, O. Y., Savchyn, M. V., & Mendzhul, M. V. (Eds.). (2017). *Mekhanizm zabezpechennia prav vnutrishno peremishchenykh osib: natsionalnyi ta mizhnarodnyi aspekt* [Mechanism for ensuring the rights of internally displaced persons: National and international aspects]. TOV "Rik-U". <http://surl.li/vqrmwt> (in Ukrainian)